

Прошло је више од пола године од издвајања главних перјаница «у Отаџбини» СРС-а Томислава Николића и Александра Вучића од изворне радикалске политичке опције и формирања нове странке на српском политичком спектру, те је сада могуће сумирати досадашњи учинак њихове политике и перспектива у будућности. У тексту ("Неверно реални Тома") написаном месец дана по оснивању СНС-а смо као основну особину те нове политичке опције навели да она аморфно лебди у безваздушном простору, неприхваћена од опозиције (поготово радикала), али да би евентуална сарадња и брз улазак у коалицију са ДС-ом били исувише ризични. Та "ни 'вамо ни тамо" позиција има негативне последице по рејтинг и формирање идентитета нове политичке опције. Да ли је странка успела да нађе "аеродром за атерирање", покушаћемо одговорити у овом тексту.

Баласти напредњака

Српски напредњаци су морали да изврше одређене промене да би им «транзиција» прошла што мање болно, а по могућству продуктивно. Прво је корекције политичке оријентације (по могућству без суштинског удаљавања од изворних националистичких идеја које дају идентитет њиховим првацима) која је почела Шешељевим одласком у Хаг, а приметна је кроз генезу Николићеве и Вучићеве политике, све до коначног разлаза "две фракције" са супротстављеним погледима на будућност народа. У складу с тим, напредњачки прваци су се одрекли «класичног» радикалног дискурса и уопштено парадигме и стила шешељевског политичког деловања, које их је везало за ограничену структуру бирача на унутрашњем плану, а на спољашњем чинило непожељним преговарачем са кључним међународним факторима (САД, ЕУ и Русија).

Следеће што се наметнуло као примарно за дефинисање и позиционирање напредњачке политичке опције, произашло је из различитих интерпретација мотива који су проузроковали распад најјаче, до тада, опозиционе странке. Због спекулација о умешаности власти и тајкуна у демонтирање радикала, затим присутности страних фактора у целој причи Николић и Вучић су били принуђени да (што делатно, што вербално) да доказују своју опозициону и патриотску оријентацију. На њихову срећу то им нико озбиљно осим СРС није оспорио, а и ови су се парничарски фокусирали на «крају мандата у скупштини». Чини се да се опозициона оријентација уз почетно

неповерење и сумње народњачког блока (које се темељило на Николићевом почетном вокабулару спрам могућности коалиција са ДС-ом, али се могу разумети и као опрезност због Дачићевог претрчавања демократама при формирању садашње владе) постепено померају из скептичног сумњичења ка коректном и позитивном односу. Додуше, јасно је да су напредњаци својим позиционирањем постали конкуренти народњака за умерено патриотско бирачко тело.

Но, све то ипак напредњаке, по нашем мишљењу, као флексибилније и примереније тренутку и међународним околностима препоручује Коштуници и Илићу, у већој мери него инацијске и међународно изоловане радикале, као реалног и озбиљног партнера у опозиционом деловању. Такође, повремена подршка Тадићу и влади по неким питањима (нарочито обећана подршка влади при продаји НИС-а Русима уколико Динкић откаже) иако је у почетку имала негативну конотацију у опозиционом суверенистичком миљеу, чини нам се, сада делује као рационалан политички, па чак и државотворни став, јер је «енергетски споразум са Русијом» наш витални и стратешки национални интерес. Благи пораст рејтинга ове странке после вишемесечног стагнирања, знатан број оних који наводе напредњаке као своју другу опцију, чак и из редова гласача демократа, рад на инфраструктури у унутрашњости кроз формирање и делатност општинских одбора и све већа агилност поводом најављене кампање за локалне изборе (уз нескривене амбиције и наду да ће до краја године доћи и до парламентарних) даје један мотивациони фактор странци, те је представља бирачима као реалан и озбиљан скуп у који треба инвестирати своје гласове.

Српско питање кроз историју

Ипак, оно што је највише у старту денунцирало напредњаке била је њихова «нова национална и проевропска оријентација» што их је у радикалском миљеу окарактерисало као «издајнике» док је у народњачком (али и на анационалном политичком спектру) изазвало подозрење и сумњу и њихову политичку доследност. Питање националног става је комплексно и изазива последњих двадесет година на српској политичкој и уопште јавној сцени јаке страсти које се преносе на јавно мњење и често постају предмет манипулације исфрустрираним становништвом. Услед тога, треба рећи нешто о српском питању постављаном у последња два века да би јасније сагледали и одговоре који се нуде на овај хронични народни и државни проблем.

Од Карађорђевог устанка до Гарашаниновог "Начертанија" српско питање се поставља као државно, те се проблем његовог решења види у уједињавању целокупног српског национа у једну државу ослањајући се на истовремена стремљења великих европских

нација, првенствени Немаца и Италијана, које у то време истичу своје националне програме. Сматрало се, помало наивно, да ће исто право од стране Европе бити признато и балканским народима који су били у вишевековном турском ропству. Специфичност вазда узаврелог Балкана где су се сударали интереси великих сила (првенствено Британије и Русије) у другој половини деветнаестог века, донело је нова гледишта на проблем решења српског националног питања. (Највише услед подршке Британије турском царству да не би дошло до формирања јаке српске православне државе која би, сматрало се у Британији, а и данас на западу, била руски експонент на Балкану).

Као први упечатљиви опонент Гарашанина, јавља се Светозар Марковић који, негирајући "Велику Србију", сматра да је балканска федерација уз револуционарни преврат и демократију која би нашла ослонац у српској традиционалној задрози темељ решења социалног, а самим тим и националног питања балканских, али и српског народа. Дакле, он српско питање види као демократско и револуционарно, а мање етничко (слично као деведесетих Добрица Ћосић).

Из Марковићевог програма, уз извесне корекције и еволутивну надоградњу, произићи ће и ставови радикалских првака (на челу са Пашићем) који су на почетку своје политичке делатности били његови следбеници. Радикалски став ће на почетку бити балканска федерација којој би кичма била Српско-Бугарски савез, да би после балканских ратова, своје усмерење потражили у државном јединству југословенских народа, што је већ имало деценијско утемељење у српској, али и малом делу хрватске интелигенције. Погрешно је рећи да радикали српско питање за разлику од Светозара Марковића нису видели као државно, али због интернационалног значаја Балкана кроз јак утицаја страног фактора, те расутости Срба на овим просторима, они његово решење траже у заједничкој држави са, по тадашњем мишљењу великог дела српске елите, сродним Хрватима и Словенцима.

Данас је оваква конструкција решавања националног питања после крвавог распада Југославије искључена у свим политичким партијама, те и у напредњачкој. Но, отворило се питање интегрисања српског народа у реално могућем облику. Чини се да напредњачка позиција даје акценат на реалнијем економском и културном обједињавању српских земаља без, у овом тренутку онемогућене државне компоненте, и помињања западних српских граница чије инсистирања Шешељеве радикале потпуно искључује као партнере читавог запада на челу са Америком. Осим што то инађење конфронтира са Западом, оно је у сукобу и са реалним могућностима на терену. И то је један од идеолошких разлога разлаза Николић-Вучић фракције са Шешељевим "старорадикалима".

Српско питање данас

Када је у питању српско питање данас можемо констатовати да је комбинаторика око разних типова балканских федерација (сем у некој широј европској перспективи) потиснута услед негативног историјског скуства. Исто тако, што се тиче односа америчког и уопште западног фактора према српском националном питању, ситуација је и данас слична, углавном из старих разлога и старих навика, те стереотипа који су вековима усвајани. Али савремени тренутак, за разлику од прошлости, резултирао је, по први пут, уједињењем западног света на челу са Америком коме после распада социјалистичког лагера нико није могао да се супротстави. Због тога је делатност овладавања запада балканским простором била први пут синхронизирана, па су Срби су протерани са војних огњишта из Хрватске, уз обилату помоћ НАТО-а и међународне заједнице, Република Српска не може да се уједини са Србијом, а као кулминација антисрпске геостратегије била је агресија НАТО-а 1999. и потом наставак исте политике, али сада политичким притисцима, при чему се светски моћници нису либили кршења међународног права да би финализовали свој циљ који је резултирао одузимањем Косова (вероватно то није крајњи циљ, имајући у виду кампању за нови статут Војводине).

Када сагледамо читаву историјско-културолошко-геостратегијску ситуацију (поготово искуства из прошлости са Хрватима, Словенцима, па и скоро свим осталим балканским народима), Шешељева прича о «Великој Србији», а нарочито о мисији Срба православаца да врате у окриље српске нације браћу католике и муслимане, као идеолошка основа формирања српске државе у будућности, звучи најблаже нереално и аисторично, те јој је тешко наћи место у реалполитици.

С друге стране, напредњачко маргинализовање државотворног решавања српског питања са оне стране Дрине делује, бар у први мах, као дефетистичко. Ово што се десило са Николићем и Вучићем се може поредити са транзицијом коју је СПО доживео током деведесетих (од четничког, ка грађанском, и од националног ка глобалистичком). Но, једино у случају ако напредњаци (и остале политичке партије и уопштено све националне српске институције) српско питање поставе као идентитетско, у чијем је темељу светосавска традиција, које позитивно решено у догледној будућности може решити и државно уједињење, ствара се могућност мудријег односа према Србима и ван Србије где су евидентно угрожени. Исто тако се омогућује «елегантна» основа за избегавање глобалистичке идеологије која даје акценат на протежирању људских права (са центрима у иностранству са којима оркестрирано дуже време воде антисрпску кампању) чијим аминовањем и апологојим су Срби и протерани са својих

ВЕКОВНИХ ОГЊИШТА.

Само духовна интеграција утемељена на историји, традицији и дуговековном националном искуству спречава генерисање раскола којима су Срби склони и омогућује културолошко уједињење народа, ма на ком делу планете се он налазио. Ако прваци напредне странке тако проактивно и идентитетски поставе питање решавања српског националног питања, а чини се да су у прилици да га тако артикулишу, могу очекивати подршку великог дела патриотски оријентисане јавности. Нација је данас у ситуације да је рад и успех на том пољу чини се најреалније остварљив, наравно не искључујући борбу на свим другим фронтovima.

У том контексту, може се са сигурношћу констатовати да се не смеју обесмишљавати ратови и одбрана (што напредњаци и не раде за разлику од СПО-а, неких других антимилошевићевских странака и НВО сектора) Срба на свим просторима бивше државе, јер би тиме изгубили као нација право да вредност слободе истичемо као врховни идеал чиме би иступили из историјске реалности без наде у историјски, али и биолошки опстанак. Шта више, сви ратови, а поготово рат за Косово 1999. би "могли и морали бити идентитетски камен темељац окупљања нације у ери свеопште глобализације и укидања националних и других посебности" (Бранко Радун). Политика напредњака, али и свих осталих странака које желе да имају префикс патриотске морала би овакву реалност уважити (нама делује до то јесте блиско оном што заступа СНС-а) и у складу са њом усмерити здраву националну политику.

Перспективе напредњака

Перспективе СНС-а као моста између европских интеграција и очувања минимума националног достојанства (у овим приликама чини се више не можемо очекивати, јер је минимум тренутно за нас максимум) нису безначајне. Инађење и сервилност су доминантне парадигме нашег дипломатског дискурса према западу (изузев Војислава Коштунице и вероватно донекле садашњег министра Јеремића). Но, како оба приступа не решавају наше нагомилане проблеме и не олакшавају међународни положај, потребан је нови приступ који би могао да се позиционира као, ако ништа друго, достојанствен патриотски став са спремношћу на дијалог.

Напредњацима је ово, као што је већ напоменуто, управо био један од мотива иступања из СРС-а, пошто су сматрали да је комуникација са западом неостварљива, док радикали

износе ставове острашћеним, ригидним и антизападним дискурсом. Са пристојнијим и софистициранијим вокабуларом почели су још у оквиру СРС-а, што је такође случај и са њиховом политичком оријентацијом. Наиме, за неколико година Николић-Вучић су прешли пут од антизападњака, преко евроскептика до странке, барем начелно, национално-проевропске оријентације која своју политику детерминише територијалним интегритетом републике Србије, што је, уосталом, став и народњачке коалиције и ДС-а. Дакле, постали су поборници европских интеграција, уз очување минимума националног достојанства кроз одбрану Косова и Метохије као неоспорно српске земље. Генеа овакве оријентације би била сигурно заустављена да су Николић-Вучић остали у Шешељевом СРС-у.

Но, странка у настајању има много «дечијих болести» које треба прележати. Осим организационих проблема, то је непотпуна идеолошка и политичка профилисаност која носи са собом значајне ризике, али је, с друге стране, и шанса за структуре националних, и мање националних, социјално угрожених и уопште економском кризом упропашћених људи, те их чини још увек могућим стожером неопредељених бирача. Потенцијално, таква позиција представља магнет за оне разочаране како радикалском, тако и народњачком политиком, тако и разочаране симпатизере владајућих демократа. У простор између ксенофобичних радикала, ригидних народњака и незадовољника политиком демократа се могу лако «убацити напредњаци», чега су и они свесни.

Тakoђе, покушај симбиозе националног става и усвајања европских вредности уз потребну дозу агилности, за разлику од Коштуничиног ДСС-а који одаје утисак инертности, ствара шансе за предводничку, па и ујединитељску улогу у српској опозицији патриотске оријентације. Исто тако двојац на кормилу, Николић-Вучић, представља солидну комбинацију искуства (Николић) са дугорочном позитивном перспективом и млађег и агилнијег Вучића као политичара са значајним искуством који тек улази у најбоље године за бављење политиком.

Конкретни политички потези чини се показују да су Николић и Вучић ову шансу која им се нуди добро схватили. Понуде народњацима, које су постале учестале у последње време, (при чему се по Вучићевој изјави политици од 03.03.09. из опозиционог фронта искључују радикали) то потврђују, али такође говоре о покушају формирања озбиљне алтернативе владајућој олигархији и о преласку са одбрамбених ка проактивној политици, што је више него потребно у данас разједињеном опозиционом блоку. То чине се (не)скривеним намерама преузимања лидерства међу снагама које се представљају и промовишу као патриотска алтернатива актуелном режиму која је прихватљива кључним међународним играчима.

Пише: Милован Балабан
петак, 10 април 2009 18:19

Чини се да су се стекли многи услови за профилисање ("атерирање") напредњачке политичке опције. Неколико наредних месеци може судбоносно да одреди будућност странке која, чини се за разлику од првог утиска, има реалну политичку будућност. Својим програмом и ставовима (који у историјском контексту имају паралелу са самосталним радикалима одвојеним од Пашићевих "старорадикала" 1904.) дотакла је све структуре бирача у држави: Европејце и патриоте, десничаре и левичаре, интегрите и суверенисте. Колико ће ту шансу искористити, умногоме зависи од околности у којима се буде нашла Србија (кад ће бити избори), те политичког умећа њеног вођства да се на озбиљан, народу јасан и међународној заједници прихватљив, али и достојанствен начин представи. Србији је потребна умерено национална, а опет не и ксенофобична политичка опција, која би партнерством са домаћим проевропским блоком и кључним играчима светске политике (САД; ЕУ и Русија) остварила реалан договор око уласка у структуру власти и на тај начин укључила и маргинализовану «патриотску Србију». Да ли ће то бити двојац Николић-Вучић, зависи највише од њих.